

JOSEP GIFREU

L'admiració de José M. Aznar per Cánovas del Castillo i la seva Restauració passa avui per la refundació de la primera gran fundació espanyola a l'estil dels *think tanks* de la dreta americana. Té un nom aparentment innocu: Fundación para el Análisis y los Estudios Sociales. Les sigles, FAES. El pressupost real del primer any de la nova etapa, aquest 2003, desconegut. L'adreça electrònica: www.fundacionfaes.org.

Si bé la inauguració de la nova FAES es va fer l'11 de novembre del 2002 i les seves activitats han començat a partir de gener d'enguany, res més lluny de la improvisació. Els seus antecedents tenen ja uns quinze anys, quan Aznar la creà a Valladolid el 1989, molt abans de la seva conquesta del poder. Ara, quan Aznar està escenificant la retirada del Govern de l'estat i del mateix PP, tothom es pregunta quina carta amaga a la màniga. La carta s'anomena FAES. Però, és una carta tan important com per satisfer la immensa ambició del líder del PP, de manera que el compensi de totes les poltrones que deixa a la Moncloa i al carrer Gènova de Madrid?

Jordi Pujol ho anava advertint fa uns anys a qui volia escoltar-lo: no us mofeu d'Aznar, és molt més sagaç i hàbil del que us sembla. Una certa caricatura televisiva del líder del PP, creada a Catalunya pel gran Toni Albà i molt agraïda per tots els públics, podria propiciar una falsa imatge de l'autèntica talla d'Aznar. En una Espanya on la dreta ha tingut i té greus problemes de legitimació democràtica, la figura d'Aznar emergeix com un heroi que des dels foscos passadissos d'una inspecció d'Hisenda ha portat els seus a les més altes cotes del poder. Ha fet del PP un gran partit, coherent, modern, i l'ha dut al poder i a la majoria absoluta. Ha sabut treure profit de les situacions més adverses (Prestige, conflicte basc, mobilitzacions anti-guerra d'Iraq, etc.). I, sobretot, ha sabut generar un nou discurs desacomplexat, el d'un partit que es proposa restaurar i vertebrar "la nova Espanya". Ara, tanmateix, aquest heroi no pot abandonar els argonautes a la seva sort. Personalment, ell ho té clar: no pensa fer mutis pels laterals de l'escenari, com havien fet Adolfo Suárez i Felipe González, i com potser farà Jordi Pujol.

Aznar ha mirat Amèrica. I ha admirat una certa Amèrica. Molt abans dels atacs de l'11-S-01. Algú podria pensar que el president del Govern espanyol i del PP ha estat l'oportunista de torn en l'anomenada coalició contra l'Iraq formada per Bush i Blair. És veritat que la foto de les Açores i que les anades i vingudes a Londres i a la Casa Blanca i al ranxo de Bush a Texas l'han catapultat a l'escena mundial. Ho buscava, ho necessitava. Però Aznar mirava ja cap Amèrica des del triomf de la no-

“El juny passat es va informar de la creació de l'Institut Catalunya i Futur, impulsat per Josep Piqué com a filial de la FAES. Una plataforma que ja ha començat a ser operativa, per exemple, per una certa captació d'empresaris catalans”

va dreta americana, en temps de Reagan i posteriorment de Bush pare. La seva amistat amb Bush fill s'ha de considerar com el final d'una etapa: la que el portà de la província a la capital de l'imperi.

Aznar s'ha interessat per la guerra contra l'Eix del Mal. Però, ja de molt abans, li interessava Amèrica com a camp d'experimentació de la lluita política més enllà dels partits. La dinàmica política americana li oferia algunes evidències que li interessava estudiar a fons des de la seva particular ambició oculta: la d'un nou Cánovas de la restauració borbònica. Li interessava, per exemple, estudiar com els grans partits s'han convertit en implacables màquines de guanyar eleccions. O com els governs de cada nivell de la Unió –federal, estatal, local– gestionen i serveixen els interessos dels grans grups de pressió. O com aquests grans grups aconseguen exercir una vigilància i una pressió constants sobre les polítiques públiques. O, més encara, com aquests grups generen mecanismes de control i d'influència permanents sobre l'opinió pública, independentment dels partits i dels processos electorals.

O com els governs de cada nivell de la Unió –federal, estatal, local– gestionen i serveixen els interessos dels grans grups de pressió. O com aquests grans grups aconseguen exercir una vigilància i una pressió constants sobre les polítiques públiques. O, més encara, com aquests grups generen mecanismes de control i d'influència permanents sobre l'opinió pública, independentment dels partits i dels processos electorals.

Els Estats Units ofereixen un autèntic paradís d'iniciatives i de moviments de tota mena per estudiar i copiar, des de l'extrema dreta a l'extrema esquerra. Ara bé, són lògicament els potents sectors industrials i financers els que disposen de més recursos per intervenir en el que s'anomena "la indústria de les idees". L'estudi d'aquesta indústria, que corre i augmenta en paral·lel amb "la indústria electoral", comprèn un conjunt de sectors com les firmes dedicades a les relacions públiques, els *think tanks* i les fundacions filantròpiques de les grans corporacions privades. Sovint, entre els centenars d'institucions que es poden trobar en els llistats consultables, es fa difícil de saber on comença la fundació filantròpica i on el *think tank*. Però això no és la qüestió. L'important és entendre com la indústria de les idees ha esdevingut el nou camp per excel·lència de l'hegemonia social i cultural, en el sentit gramscian, i que als EUA va suplantant la funció clàssica dels partits. És el front d'acció que pretén assegurar un *bypass* permanent entre els grans grups d'interès i el control i la formació d'opinió, començant pels líders d'opinió, continuant pels grans mitjans de difusió i acabant amb els ciutadans camí de les urnes, quan hi ha eleccions. La dreta conservadora i ultraliberal americana disposa d'autèntics "supertancs" pensants (per exemple: Heritage Foundation, American Enterprise Institute, Cato Institute, Manhattan Institute, entre els més grans), dotats d'enormes recursos a través de fundacions que alhora serveixen als empresaris per obtenir beneficis fiscals.

s'anomena FAES

A l'esquerra, José Maria Aznar pronunciant la conferència de clausura dels actes en commemoració del vint-i-cinquè aniversari de la Constitució organitzats per la FAES. A la dreta, el president Bush saluda Aznar a la seva arribada al ranxo de Crawford, Texas, el passat 21 de febrer.

A Europa, la implantació de *think tanks* i fundacions similars a les americanes ha estat irregular i evidentment molt inferior. Només a Gran Bretanya hi ha una quinzena d'institucions amb funcions anàlogues (com, per exemple, Civitas, Demos, Institute of Ideas, Foreign Policy Center, Politeia, etc.). El procés de construcció europea ha abonat la proliferació del lobbisme com a mètode d'intervenció dels grups d'interès prop de les institucions comunitàries. Però no sembla que hagi generat un important volum de *think tanks*. Tot i així, se'n poden detectar alguns a Brussel·les (com ara Centre for the New Europe, Federation of European Employers, Libres, Open Republic Institute, etc.).

Com que l'empresa espanyola es troba a anys llum de l'americana, Aznar ha ideat la manera d'iniciar-se en el disseny i ús dels "tancs" pensants a partir de la política i del seu partit. La FAES renovada agrupa cinc anteriors fundacions de l'entorn conservador: amb Aznar com a president i Arenas, vicepresident, el seu patronat integra la majoria de "vaques" sagrades del PP (un total de 47 figures, des de Fraga a Piqué, de Rajoy a Mayor Oreja). En el discurs de constitució, Aznar va expressar la voluntat de fer-ne un referent entre les fundacions internacionals de prestigi. Digué: "FAES no estarà al servei de cap interès personal. Estarà al servei del nostre país i de la idea de llibertat individual. Llibertat política, llibertat econòmica i llibertat intel·lectual." Qui del centre i de la dreta no podria subscriure aquests ideals? Però, no tot és culte a l'individualisme liberal. Recordà també un altre *leitmotiv* central del seu ideari: "Pensarem Espanya i el món des del centre polític." La voluntat política d'aglutinar des del centre a l'extrema dreta ha estat tan constant en ell com

el compromís de "pensar Espanya", lema de la seva primera fundació.

I a Catalunya? La FAES, molt atenta a la realitat catalana i al pes que no té la ideologia del PP a Catalunya, hi ha començat a plantar les primeres "tanquetes". El juny passat es va informar de la creació de l'Institut Catalunya i Futur, impulsat per Josep Piqué com a filial de la FAES. Una plataforma que ja ha començat a ser operativa, per exemple, per una certa captació d'empresaris catalans, i per acollir en precampanya el mateix Aznar. El repte llençat per Aznar a través d'aquestes iniciatives no ha deixat indiferent la classe política catalana. De fet, hi ha algunes iniciatives de fundacions en marxa que podrien considerar-se una rèplica de sectors de CiU, no sols contra el PP, sinó sobretot per avançar posicions davant el futur incert del postpujolisme. Es podrien interpretar en aquest sentit, i entre d'altres, institucions tan diferents com l'Institut Europeu del Mediterrani, presidit per Jordi Pujol, la fundació liberal Catalunya Oberta, presidida per l'exconseller Joan Guitart, o el recentment creat IAAC (Institut d'Arquitectura Avançada de Catalunya) a impuls del conseller de Política Territorial, Felip Puig. De tota manera, no sembla que a Catalunya i en l'entorn de Pujol s'hagi pensat en alguna ofensiva central i ambiciosa com la que representa per al nacionalisme espanyol la FAES i el PP d'Aznar. És a dir, una ofensiva en forma de gran *think tank* catalanista que reunís els principals trets d'aquestes institucions pensants: unió de recursos empresarials a través d'una fundació autònoma; generació permanent d'idees i de polítiques en els camps decisius; i voluntat d'incidència en la política i en l'opinió pública.

Josep Gifreu és comunicòleg